

ПУБЛІКАЦІЇ І МАТЕРІАЛИ

УДК 902 (477.83) “02|06”

ОХОРОННО-РЯТІВНІ РОБОТИ НА ЧЕРНЯХОВО-ПРАЗЬКОМУ ПОСЕЛЕННІ РІПНІВ-II У 2003 Р.

Наталія Стеблій

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
Археологічний музей*

79000 вул. Університетська, 1
Львів, Україна

Опубліковано результати рятівних досліджень, проведених на поселенні Ріпнів-II черняхівського та празько-корчацького періодів.

Ключові слова: Ріпнів-II, черняхівська культура, празько-корчацька культура, траншея, споруда, горщик, миска, кільцевий піддон, шпилька від фібули, прясло.

У серпні 2003 р. Ріпнівський археологічний загін Інституту археології Львівського національного університету провів археологічні розкопки на поселенні Ріпнів-II в околицях с. Ріпнів Буського р-ну Львівської обл. Польові археологічні дослідження передбачали уточнення меж пам'ятки та потужності її культурного шару, виявлення та дослідження нових археологічних об'єктів черняхівського та ранньослов'янського часу в зоні найбільших антропогенних та природних впливів на поселенні.

Село Ріпнів розташоване за 15 км на північний захід від м. Буська і за 2 км на північ від траси Львів–Київ. В околицях цього села і є поселення Ріпнів-II.

Протягом 1957–1961 рр. стаціонарні археологічні роботи тут проводив загін Львівської археологічної експедиції під керівництвом В. Д. Барана. В цей же час дослідник на незначній відстані від цієї пам'ятки, між селами Ріпнів та Ракобовти, а також неподалік с. Купче відкрив ще три синхронні поселення, які разом з Неслухівським селищем становлять групу поселень черняхівського типу у верхів'ях Західного Бугу (рис. 1). Оскільки поселення Ріпнів-II багатощарове, то воно належить і до числа пам'яток празького типу, виявлених у зазначеному регіоні (див. рис. 1).

За п'ять польових сезонів на поселенні Ріпнів-II В. Д. Баран відкрив 6027 м² площі і виявив 28 житлових заглиблених споруд, 35 господарських ям, гончарну піч та низку вогнищ черняхівського типу [2; 5. С. 37], десять слов'янських жител, три печі для обробки заліза [1; 4]. Зазначимо, що поселення велике за площею та займає південний і північний схили по обох берегах р. Рудки.

У 2002 р. під час розвідкових робіт на території Львівської обл. розширено характеристику географічних умов пам'ятки, зафіксовано залишки трьох об'єктів: заглибленого та наземного жител і господарської ями черняхівського та ранньослов'янського часу, зібрано численний рухомий матеріал на обох частинах поселення [8].

Територія, яку займає зазначена пам'ятка, з фізико-географічного погляду належить до природного району Пасмового Побужжя і має оригінальний природний ландшафт лесового лісостепового типу зі значною участю комплексів поліського типу (боліт і лук) [7. С. 66–67; 9]. Лесові природні комплекси пов'язані з шістьма пасмами, які простягаються зі заходу на схід. Вони належать до середньотерасового ярусу, їх уважають кожною окремою місцевістю, що складається з урочищ-плакорів, урочищ-видолінок тощо [10. С. 124–125]. Найбільша частка ґрунтового покриву в радіусі території, з якої жителі Ріпнева могли б отримувати головну масу життєво важливих ресурсів, – різновиди опідзолених ґрунтів: світло-сірих, сірих та темно-сірих на карбонатних лесових суглинках, що сформувались під широколистяними лісами. На межі ресурсної зони (радіусом приблизно 3 км) є дерново-підзолисті ґрунти у північній частині та лучні в південно-східній. Заплаву колишньої р. Рудки формують також лучні легкосуглинкові ґрунти [8. С. 5].

Згідно з топографічним описом В. Д. Барана, поселення Ріпнів-II розташоване на східній околиці села на південному та північному схилах першої надзаплавної тераси лівого берега р. Рудки, яка трохи нижче впадає в Західний Буг, – відповідно, в урочищах Горохів та За Липами. В західній частині воно перерізане польовою дорогою Ріпнів–Ракобовти, з півдня і сходу його облямовує долина річки [2. С. 214]. У 2002 р. за цими ознаками, а також за допомогою старожилів територію пам'ятки віднайдено. Під час дообстежень виявлено, що прив'язка селища дещо змінена: унаслідок меліоративних робіт р. Рудку перетворено в меліоративний канал, північно-західну частину поселення поглинула забудова сучасного села, за 500 м на захід проходить шосейна дорога, що веде до с. Ріпнів. Решту площі селища Ріпнів-II на південному схилі займають земельні наділи місцевих жителів. За період, що минув від часу проведення археологічних робіт, на північному схилі побудовано тваринницьку ферму місцевої селянської спілки, а південно-західну частину поселення зайняли силосні ями та пасовище (рис. 2).

Руйнування пам'ятки антропогенними та природними процесами спонукало нас до проведення невідкладних охоронно-рятивних робіт.

Силосні ями прокладені в західній частині урочища За Липами вздовж експозиції схилу вісім–десять років тому (див. рис. 2). Усього тут є чотири ями довжиною 70 м і шириною 8–10 м. Відстань між ними сягає 15 м.

Дослідження розпочали із зачищення східної стінки силосної ями IV. Дерновий шар залягав до глибини 0,05–0,13 м нижче рівня сучасної поверхні. Нижче цього рівня до глибини 0,35–0,40 м простежено орний шар у вигляді чорних гумусованих суглинків. Цей шар переважно насичений значною кількістю уламків дрібненької глиняної вимазки, а також дрібними уламками ліпної та кружальної кераміки. Культурний шар у вигляді сірих гумусованих суглинків залягав на глибині 0,4–0,6 м. У ньому виявлено уламки та фрагменти ліпного та кружального посуду черняхівського та ранньослов'янського часу, велику кількість глиняної вимазки.

З глибини 0,6 м і до позначки 0,85 м від рівня сучасної поверхні простежено перехідний шар у вигляді світло-сірих гумусованих суглинків. Тут рухомих археологічних артефактів не виявлено. Лесова підоснова (материк) сіро-жовтого кольору залягав на глибині 0,85 м від рівня сучасної поверхні. Нерухомих об'єктів у стінці цієї ями не виявлено.

Зачищення західної стінки цієї ж ями дало практично такі ж результати. Хіба що господарську яму, виявлену в цій стінці 2002 р., ідентифіковано як меліоративний рів [8. С. 8]. Ще 2002 р. в ямах I та II (див. рис. 2) зафіксовано крайні південно-західні межі поселення [8. С. 7].

У силосній ямі III зачищено поздовжні стінки – східну і західну. (рис. 3, I, II). На місці західної стінки закладено траншею I шириною 1 м і довжиною 20 м, на місці східної стінки – траншею II з такими самими розмірами (рис. 4). Внутрішні стінки обох траншей зруйновані силосною ямою. Орієнтація траншей була у північному напрямі. Нумерація квадратів починалася з південної сторони.

Перед початком робіт проведено нівелювання майбутнього розкопу: умовний репер проходив по краю верхньої межі селища за 72 м на північ від колишнього сіноховища (див. рис. 2), тому відмітки місцезнаходження об'єктів і культурних нашарувань наведено від цього репера.

Траншея I. (рис. 3, I). Дерновий шар залягав до глибини 0,05–0,1 м від рівня сучасної поверхні. Нижче цього рівня до глибини 0,25–0,3 м простежено орний шар у вигляді чорних гумусованих суглинків. Тут зібрано невелику кількість дрібних і дуже дрібних уламків кружального та ліпного посуду, численні шматки глиняної вимазки, окремі кістки тварин. Через фрагментарність посуду можна судити лише про текстуру його керамічного тіста.

Глибше від 0,3–0,4 м до позначки 0,55–0,6 м залягав культурний шар, складений сірими гумусованими суглинками. Зазначимо, що він різко відділявся від орного шару не лише за кольором, а й за щільністю ґрунту. В ньому виявлено уламки та фрагменти керамічного посуду (як ліпного, так і кружального) черняхівської культури, а також фрагменти ліпних посудин празької культури, велику кількість глиняної вимазки, дрібного каміння, кісток і зубів тварин.

З глибини 0,55–0,6 м і до позначки 0,7–0,8 м від рівня сучасної поверхні простежено перехідний шар у вигляді світло-сірих гумусованих суглинків. У межах його залягання практично не виявлено рухомого матеріалу. Материкова лесова підоснова сіро-жовтого кольору описувала експозицію схилу на глибині 0,8 м від рівня сучасної поверхні.

Після зачищення 20 м західної стінки траншеї (далі у північному напрямі культурний шар практично змитий) у квадраті A9 відразу під орним шаром виявлено контури заповнення споруди. Однак з'ясували – це залишки меліоративного рову, про що свідчила конфігурація заповнення – прямовисні стінки, в міру поглиблення дещо звужені. Глибина ями від рівня виявлення сягала 0,65–0,7 м, а зафіксована ширина – 0,7–0,9 м. У її заповненні, представленому чорними гумусованими суглинками, віднайдено велику кількість меліоративної керамічної трубки (див. рис. 3, I).

У квадратах А13–А15 в перехідному шарі на глибині 0,55–0,6 м від рівня сучасної поверхні й далі в материк простежено контури заповнення ще однієї споруди. Для подальшого її дослідження від квадратів А13–А16 у західному напрямі закладено прирізку I розмірами 4×2 м (довшою стороною по лінії траншеї) (див. рис. 4).

Стратиграфія культурних нашарувань у зазначеній прирізці виявилась такою ж, як і в західній стінці траншеї I. Лише на глибині 0,18 м і до 0,20 м від рівня сучасної поверхні зафіксовано тоненький прошарок білої мергелевої глини. Також на відстані 0,4 м від західної стінки прирізки виявлено перекоп з грудкуватою структурою ґрунту, домішками порохнявого дерева та листя.

Споруда I. Її контури простежено на глибині 0,55 м від рівня сучасної поверхні і за 0,79 м від умовного репера у прирізці I. Споруда заглибленого типу, приблизно квадратної форми, орієнтована кутами майже за сторонами світу. Західна її частина виходила за межі прирізки (рис. 4, 5). Зафіксовані розміри споруди в прирізці: довжина по лінії південний захід–північний схід – 2,6 м, по лінії південний схід–північний захід – 2,4 м. Котлован житла заглиблений у передматериковий горизонт на 0,1–0,12 м та в материк на 0,25–0,3 м. Стінки пологі, долівка досить рівна, дещо нахилена до середини котловану (див. рис. 5). В північно-західній частині споруди виявлено глиняний останець, частина якого виходила за західні межі прирізки. Його форма майже овальна, висота від рівня виявлення до долівки – приблизно 0,35–0,4 м, ширина по лінії захід–схід – 0,4–0,45 м, по лінії північ–південь – 0,66 м. Заповнення котловану споруди до глибини 0,1–0,12 м від рівня виявлення становили чорні гумусовані суглинки з вкрапленнями великої кількості глиняної вимазки, вугликів, кісток тварин, а також фрагментів і уламків ліпного та кружального керамічного посуду. На рівні материка, тобто на глибині 0,1–0,12 м від рівня виявлення, і до глибини 0,2–0,25 м від рівня виявлення заповнення складене з коричневих гумусованих суглинків. Його забарвлення зумовлене великою кількістю плям перепаленої глини і вугілля. Траплялися тут і напливи білої мергелевої глини. З глибини 0,25 і до 0,3 м від рівня виявлення залягав прошарок вугілля і золи. На глибині 0–0,16 м від рівня виявлення споруди, у північному куті зафіксовано залишки опалювального пристрою, імовірно, вогнища (див. рис. 5). Від нього зберігся прошарок випаленої глини товщиною 0,12 м і розмірами 1,6×0,56 м.

Рухомий археологічний матеріал споруди складався з великого кам'яного бруска (рис. 6, 5) та фрагментів вінець, боковин та денць ліпного та кружального керамічного посуду, серед яких на особливу увагу заслуговують фрагменти боковин двох тонкостінних кружальних посудин з оригінальним лощеним орнаментом (рис. 7, 2; 8 2), фрагмент верхньої частини невеликого кружального горщика, віднайденого на долівці (рис. 9, 1), фрагмент кільцевого піддона ліпного кухлика (див. рис. 12, 2). За текстурою керамічного тіста, технікою виготовлення та іншими ознаками споруду I, ідентифіковану за конструктивними особливостями як житло заглибленого типу, можна віднести до черняхівської культури, яка на поселенні Ріпнів-II вкладається в рамки III–першої половини V ст. н. е. [6. С. 140–145, 150].

Траншея II. Стратиграфія культурних нашарувань тут виявилась такою ж, як і в траншеї I (див. рис. 3, II).

У квадратах Б14–Б15 також знайдено аналогічні залишки меліоративного рову.

У квадратах Б7–Б11 на рівні материка, тобто на глибині 0,6–0,7 м від рівня сучасної поверхні простежено контури заповнення ще однієї споруди. Для подальшого її дослідження від квадратів Б7–Б11 у східному напрямі закладено прирізку II (4×2 м). Оскільки контури котловану виходили за західні межі траншеї II, то в західному напрямі закладено прирізку III (4×1 м) від цих же квадратів (див. рис. 4).

Стратиграфія культурних нашарувань у прирізці II виявилась такою ж, як і в східній стінці траншеї II, а прирізка III закладена лише на рівні материка, оскільки верхні горизонти зруйновані силосною ямою.

Споруда II. Її контури простежено на глибині 0,62–0,78 м від рівня сучасної поверхні і за 1,05 м від умовного репера (див. рис. 2, 10). Споруда заглибленого типу, приблизно квадратної форми, орієнтована стінами за сторонами світу. Східна її частина виходила за межі прирізки II. Зафіксовані розміри споруди: довжина по лінії північ–південь – 3,25 м, схід–захід – 3,2 м. Її котлован заглиблений в материк на 0,65–0,88 м. Стінки прямовисні, долівка досить рівна, дещо нахилена до середини котловану (див. рис. 10). У споруді вздовж південної стінки виявлено так званий прилавок, вирізаний у матеріку. Він підносився над рівнем долівки на 0,15 м, його ширина – 0,4 м (див. рис. 10). У північно-східній частині споруди виявлено глиняний останець, частина якого виходила за східні межі прирізки. Його форма приблизно квадратна, висота від рівня виявлення до долівки – близько 0,2–0,25 м, ширина по лінії захід–схід – 1,4 м, по лінії північ–південь – 1,48 м (див. рис. 10). Майже посередині споруди на долівці простежено три ямки від дерев'яних конструкцій. Діаметри їх сягають 0,1–0,14 м, глибина від рівня долівки – 0,12 м. Ще одна така ямка зафіксована майже у південно-східному куті споруди. Її діаметр – 0,14 м, глибина від рівня долівки – 0,1 м (див. рис. 10). Заповнення котловану однорідне по всій товщині й складалося з чорних гумусованих суглинків з численними фрагментами ліпних та кружальних керамічних посудин, глиняної вимазки, кісток тварин та вугілля (див. рис. 10). Рухомий археологічний матеріал доповнила знахідка бронзової шпильки від фібули (див. рис. 6, 4). Зазначимо, що на глибині 0,1 м від рівня виявлення споруди віднайдено два фрагменти боковин кружальної посудини. На долівці об'єкта лежали ще три фрагменти нижньої частини цього ж горщика. Всі ці частини склеєно (рис. 11, 1). Крім того, як уже відомо, характер заповнення був однорідний по всій глибині котловану. Можливо, що споруда перестала функціонувати внаслідок одномоментного акту. До того ж, останець у північно-східному куті могли цілком вірогідно готувати під піч, характерну для ріпнівських ранньослов'янських житлових комплексів, коли під час спорудження жител навмисно залишали глиняні останці для побудови в них нижньої частини печі. Отже, за наведеними вище ознаками споруду II можна ідентифікувати як житло, але як таке, що було закинута ще до моменту функціонування. З урахуванням конструктивних особливостей час його побудови можна віднести до етапу празької культури на поселенні Ріпнів-II.

Археологічні дослідження у Ріпневі дали і вагомий рухомий матеріал. У культурному шарі траншеї I і II та в прирізках I, II, III, у заповненні споруд I, II віднайдено майже півтисячі фрагментів та уламків керамічного посуду черняхівської і празької

культур. До колекції відбирали фрагменти вінець, боковин та денць ліпних і кружальних горщиків, мисок, глечиків.

Ліпна кераміка в переважній більшості представлена фрагментами ліпних горщиків. Текстура керамічного тіста цих посудин важкосуглинкова. Тут є домішки грубо- та середньозернистого шамоту, піску і жорстви. Поверхня горбкувата, нерівна, випал нерівномірний, вогнищевий, подекуди видно сліди нерівномірної редукції. Колір посудин, здебільшого, коричневий. У переважній більшості горщики товстостінні, особливо придонні частини та денця (рис. 12, 4; 13, 5; 14, 4; 15, 3).

Серед віднайдених посудин переважну більшість становлять опуклобокі горщики, діаметр вінець яких переважно менший від найбільшої випуклості боковин (рис. 7, 1; 12, 1; 16, 2; 17, 4) і сягає 14,5–18,0 см. Вінця легко розхилені назовні із заокругленим (див. рис. 14, 1; 16, 2; 17, 4), горизонтально зрізаним (див. рис. 16, 1) та косо зрізаним назовні (рис. 12, 1; 17, 1) викінченнями верхньої губи. Горщики в одних випадках мали заокруглені плічка, поставлені під шийкою і чітко виділені від неї (див. рис. 16, 1), в інших – пологі (див. рис. 12, 1; 17, 1).

Інший тип ліпних горщиків, віднайдених під час досліджень, – це горщики з нахиленими до середини вінцями. Характерною їх рисою є сліди лощення як ззовні, так і всередині (див. рис. 12, 2; 14, 2, 3; 18, 4, 5).

З ліпного керамічного посуду особливо увагу привертає кільцевий піддон ліпного кухлика (див. рис. 9, 2). Діаметр його денця – 7,2 см, кільцевого піддона – 14 см, висота піддона – 3 см. Поверхня чорного кольору, лощена зсередини і ззовні. Кілька таких посудин віднайдено В. Д. Бараном під час досліджень поселення Ріпнів-II наприкінці 50-х років ХХ ст. Кухлики мали невиділені вінця, із заокругленим невиділеним викінченням верхньої губи, звужені донизу боковини та плоскі, переважно на кільцевому піддоні, денця [6. С. 82, табл. X, 5, 10–11].

Окремо треба згадати фрагмент верхньої частини невеликого ліпного горщика, віднайденого на долівці споруди I. Діаметр його вінець – 10 см. Судячи з конфігурації боковин, посудина була невисока, звужена донизу (див. рис. 9, 3).

Недалеко від цього фрагмента віднайдено і частину маленької ліпної мисочки із заокругленими до середини вінцями, діаметром 8,8 см (див. рис. 9, 4). Текстура керамічного тіста обох зазначених посудин була одна і та ж: легкосуглинкова маса з невеликими домішками дрібного шамоту. Випал поганий, нередукований, але рівномірний, колір цеглястий.

Цікавим є фрагмент вінець, імовірно, ліпної миски (див. рис. 13, 2): конфігурація вінець – манжетоподібне викінчення верхньої губи, косо загнуте до середини. Діаметр вінець – 12,5 см.

Ще один фрагмент вінець ліпної посудини, ймовірно, миски, можна вважати наслідуванням відповідного кружального посуду (див. рис. 11, 2).

Крім фрагментів ліпного посуду, виявлено й уламки та фрагменти посуду кружального. За текстурою керамічного тіста він не є однорідним. На підставі класифікації кружального посуду, розробленої В. Д. Бараном [8. С. 85–98], фрагменти черняхівської кружальної кераміки, віднайдені на поселенні Ріпнів-II, можна розділити на три підгрупи.

До першої треба ввести фрагменти з відмуленої глини без домішок мінералів, з гладкою пролощеною поверхнею. Випал пічний, редукований (відновлювальний). Ми було віднайшли кілька фрагментів мисок, що належать до цієї підгрупи кружального посуду (див. рис. 13, 1; 15, 2; 16, 3, 5; 18, 1). Діаметри вінець цих мисок сягають 15,5–17,0 см. Вінця легко розхилені назовні, із заокругленим (див. рис. 16, 5; 18, 1), косо зрізаним назовні (див. рис. 13, 1) або косо зрізаним до середини (див. рис. 15, 2) викінченням верхньої губи. У деяких фрагментах мисок лінії переходу вінець у плечики виділені виступами і пружками (див. рис. 13, 1; 15, 2). Тут траплялися фрагменти мисок з ребристим переломом на лінії переходу боковин у плечики (рис. 18, 1). Денця цієї підгрупи мисок переважно на кільцевому піддоні (рис. 16, 3).

Другою формою кружального посуду першої підгрупи є горщики. Ми віднайшли декілька їхніх фрагментів. Вони мали легко розхилені назовні вінця з косо зрізаним назовні викінченням верхньої губи, коротку шийку, що плавно переходить у випуклі боковини (див. рис. 18, 2).

Ще однією формою посуду в цій підгрупі є глечики. Відшукано два фрагменти боковин цих посудин (див. рис. 17, 2; 18, 2). Через фрагментарність матеріалу не можна сказати, чи це були одноручні, чи дворучні глечики. Судячи з фрагментів, це посудини з високою циліндричною шийкою, округлим горлом, заокругленими або біконічними боковинами; сірого і чорного кольору, тонкостінні. В одному випадку (див. рис. 8, 2) на переході шийки в боковини глечик прикрашено горизонтальними пролощеними лініями, боковини, відповідно, – поздовжніми косими, а між ними – орнамент у вигляді спіралі. В іншому випадку (рис. 7, 2) орнамент був у вигляді косих попеременно пролощених і матових смуг.

Друга підгрупа об'єднує фрагменти горщиків зі значними домішками грубозернистого піску і шершавою поверхнею (див. рис. 13, 3; 14, 5; 17, 3; 18, 3). Колір уламків сірий, зі світлим чи темним відтінком, випал міцний. Опуклобоккі горщики мають відігнуті назовні вінця, дещо потовщені, із заокругленим краєм, невисоку шийку, чітко виражені плечики (див. рис. 18, 3). Діаметр вінець цих посудин сягає 13–18 см. Денця горщиків плоскі (див. рис. 13, 3; 17, 3). Діаметр денць становить 10–15 см. До цієї ж підгрупи треба зачислити фрагмент нижньої частини кружального горщика із житла II (див. рис. 11, 1). У його тісті є велика кількість середньозернистого піску, колір чорний, випал міцний, редукований. Горщик мав випуклі боковини і рівне дно. По боках посудина прикрашена врізними горизонтальними лініями. Діаметр денця – 10 см.

За характером керамічної маси до цієї ж підгрупи належить і посудина типу піфоса (див. рис. 15, 1). Діаметр її вінець – 28 см. Керамічна маса посудини складалася з глини з домішками середньозернистого піску та дрібного шамоту. Випал міцний, колір коричневий. Піфос мав широкі горизонтально зрізані вінця.

До третьої підгрупи зачислено фрагмент верхньої частини кружального тонкостінного горщика, віднайденого на долівці заглибленого житла I (див. рис. 9, 1). У керамічній масі цієї посудини є домішки дрібнозернистого піску, через що його поверхня набагато гладша від посудин попередньої підгрупи. Горщик має легко розхилені назовні вінця, косо зрізане назовні викінчення верхньої губи. Шийка висока, перехід до боковин плавний. Діаметр вінець дорівнює найбільшій випуклості боковин.

Ще однією знахідкою, що виготовлена з керамічної маси, є прясло (див. рис. 6, 3). Текстура тіста легкосуглинкова, з домішками дрібного піску; колір коричневий; форма біконічна, причому асиметрична (одна половинка нижча). Верхня і нижня площини вдавлені досередини. Ребро слабо виражене. Внутрішній діаметр прясла – 0,7 см, зовнішній – 3,5 см, товщина – 1,8 см.

Окрім керамічних артефактів, на поселенні в Ріпневі віднайдено декілька інших знахідок.

Вироби з металу представлені бронзовою шпилькою від фібули (див. рис. 6, 4). Шпилька спіралеподібна, лише нижній кінець прямий і загострений.

Вироби з кістки – це знахідки двох кісток зі слідами різання (див. рис. 6, 1, 2).

Вироби з каменю представлені масивним точильним бруском. Це плитка видовженої форми з чотирма гранями (див. рис. 6, 5). Довжина – 23,4 см. На ньому є поздовжній рівчик, який означає, що, крім ножів, ним заточували гостроконечні знаряддя – шила, проколки тощо.

Отже, результати охоронно-рятивних археологічних розкопок на території поселення Ріпнів-II підтвердили таке: культурний шар за межами заглиблених об'єктів становить 0,55–0,60 м, як і стверджував автор попередніх розкопок В. Д. Баран; виявлено два житла заглибленого типу – черняхівського та, ймовірно, празького часу; керамічний посуд представлений ліпними опуклобокими горщиками, кружальними мисками і горщиками з відмуленої глини з гладкою, пролощеною поверхнею і кружальні горщики зі значними домішками піску в тісті та шершавою поверхнею.

1. Баран В. Д. Раннеславянское поселение у с. Рипнева (Рипнев II) на Западном Буге // Материалы и исследования по археологии СССР. – 1963. – № 108. – С. 351–365.
2. Баран В. Д. Памятники черняховской культуры бассейна западного Буга // Материалы и исследования по археологии СССР. – 1964. – № 116. – С. 213–252.
3. Баран В. Д. Ранньослов'янські пам'ятки Верхнього Подністров'я і Південно-Західної Волині // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – 1964. – Вип. 5. – С. 97–98.
4. Баран В. Д. Раннеславянские памятники на Западном Буге // Slovenska Archeologia. – Bratislava, 1965. – XIII-2.
5. Баран В. Д. Деякі підсумки досліджень поселень черняхівського типу у верхів'ях Дністра і Західного Бугу // Слов'яно-руські старожитності. – К., 1969. – С. 35–45.
6. Баран В. Д. Черняхівська культура. За матеріалами Верхнього Дністра та Західного Бугу. – К., 1981.
7. Геренчук К. І., Койнов М. М., Цись П. М. Природно-географічний поділ Львівського та Подільського економічних районів. – Львів, 1964.
8. Стеблій Н. Звіт про археологічні розвідки та обстеження на території Львівської області у 2002 році // Наук. архів ІА ЛНУ ім. Івана Франка.
9. Технічний звіт по коректуванню матеріалів крупномасштабного обстеження ґрунтів колгоспу ім. 60-річчя радянської України Буського району Львівської області. – Львів, 1986. Зберігається у Львівській філії Ін-ту УКРЗЕМПРОЕКТ.
10. Природа Львівської області / За ред. К. І. Геренчука. – Львів, 1972. – С. 124–125.

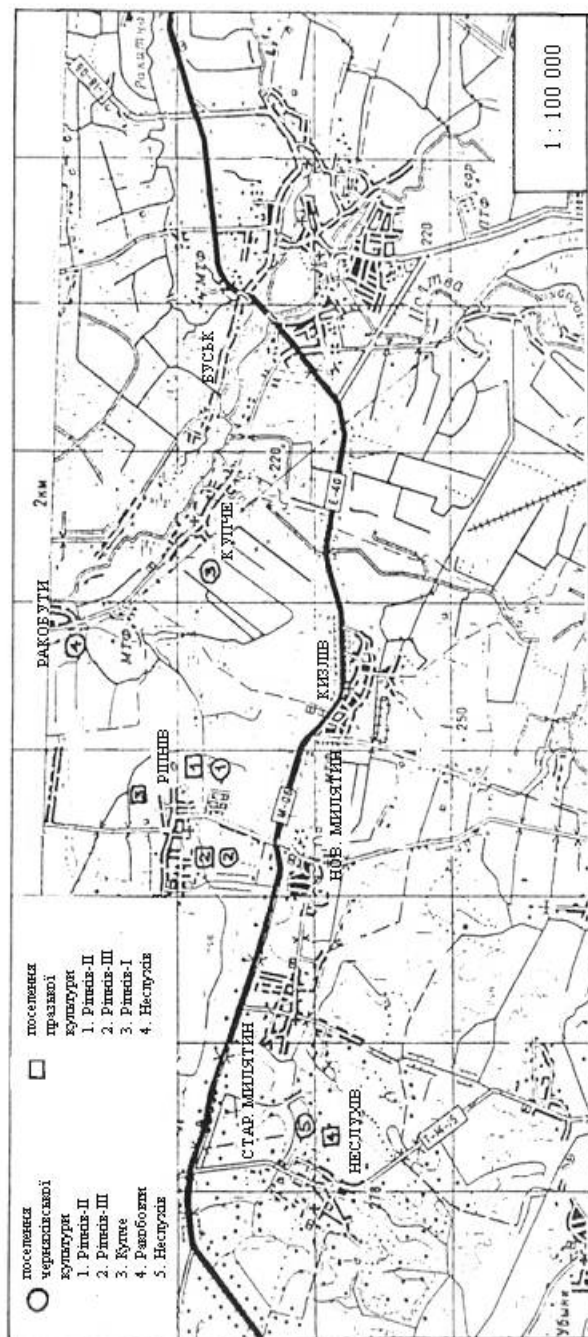

Рис. 1. Топографічна карта Ріпнівського гнізда поселень.

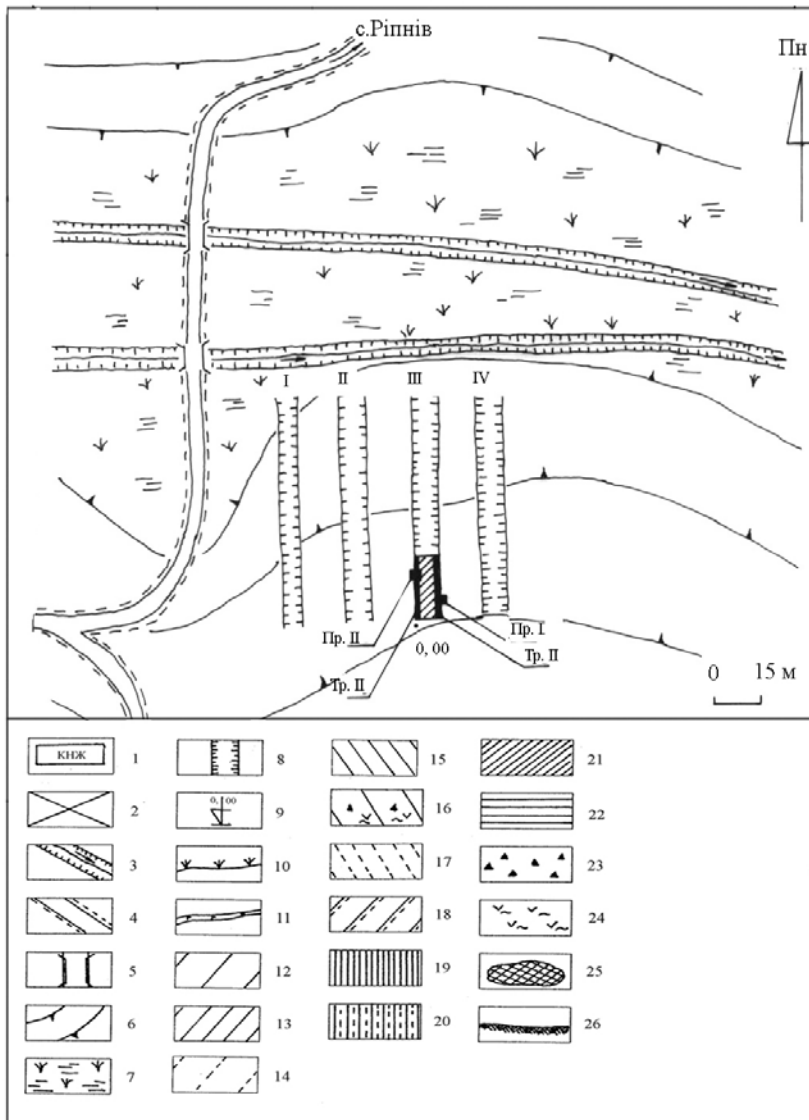

Рис. 2. Окомірний план поселення Ріпнів-II (південна частина, урочище За Липами):
 1 – кам'яна нежитлова споруда; 2 – сіноховище; 3 – меліоративний канал; 4 – шосейна дорога; 5 – міст; 6 – схил; 7 – лука, болото; 8 – силосна яма; 9 – умовний репер; 10 – рівень сучасної поверхні; 11 – дерновий шар; 12 – чорні гумусовані суглинки (орний шар); 13 – сірі гумусовані суглинки; 14 – світло-сірі гумусовані суглинки; 15 – прошарки білої мергелевої глини; 16 – темно-сірі гумусовані суглинки (заповнення об'єктів); 17 – коричневі суглинки; 18 – заповнення меліоративної траншеї; 19 – заповнення житла I; 20 – заповнення житла II; 21 – чорні суглинки з великим вмістом вугілля; 22 – перекоп; 23 – вимазка, перепалена глина; 24 – вугільно-зольний прошарок, попід; 25 – залишки вогнища; 26 – лес (материк).

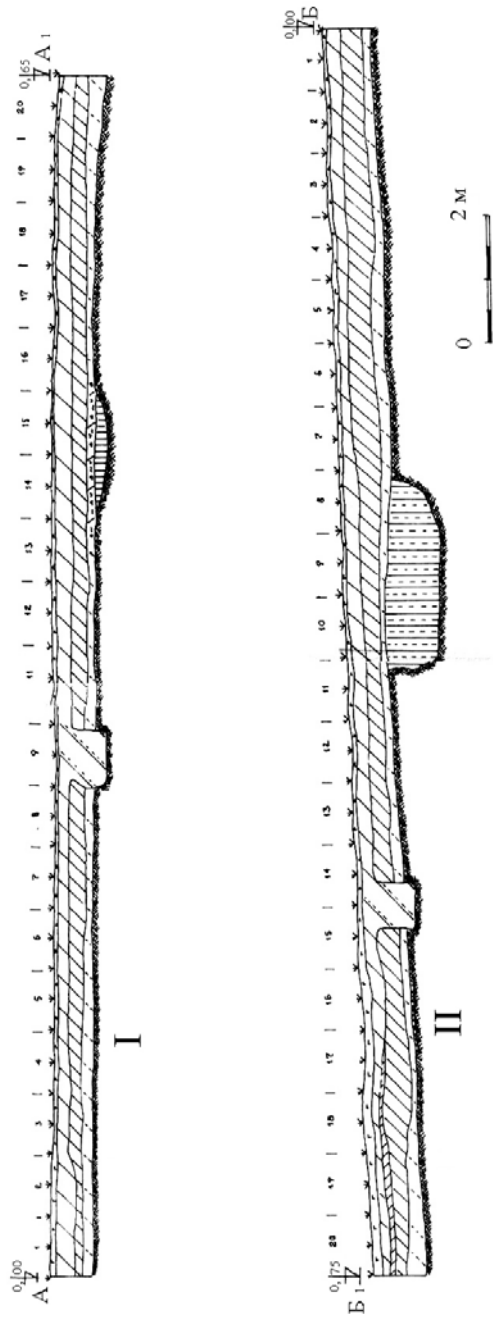

Рис. 3. I – профіль А–А1 західної стінки траншеї I;
 II – профіль Б–Б1 східної стінки траншеї II. Позначення ті ж, що й на рис. 2.

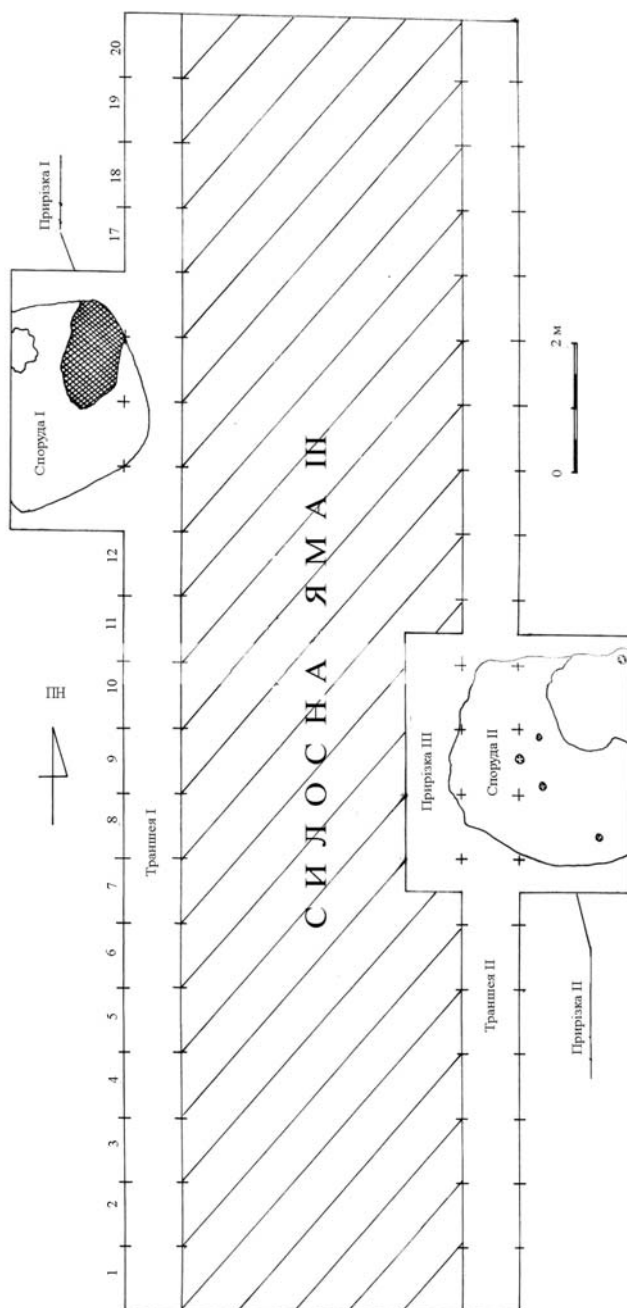

Рис. 4. Загальний вигляд траншей І та ІІ з прирізками.
Позначення ті ж, що й на рис. 2.

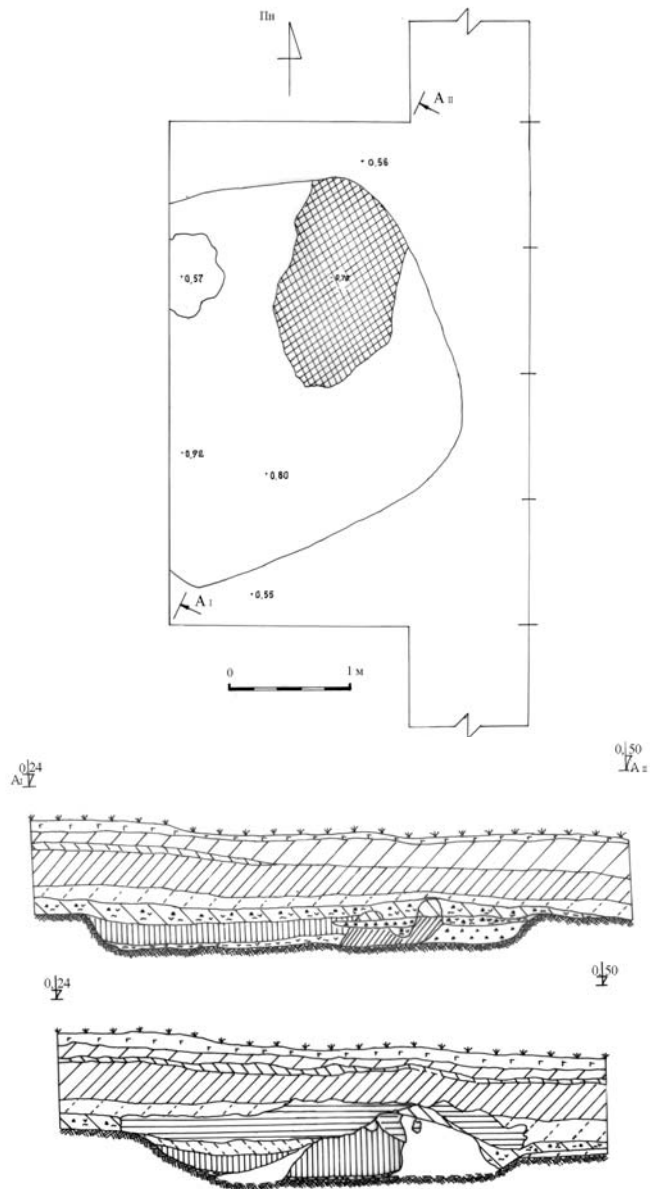

Рис. 5. План та перерізи споруди I (заглибленого житла).
Позначення ті ж, що й на рис. 2.

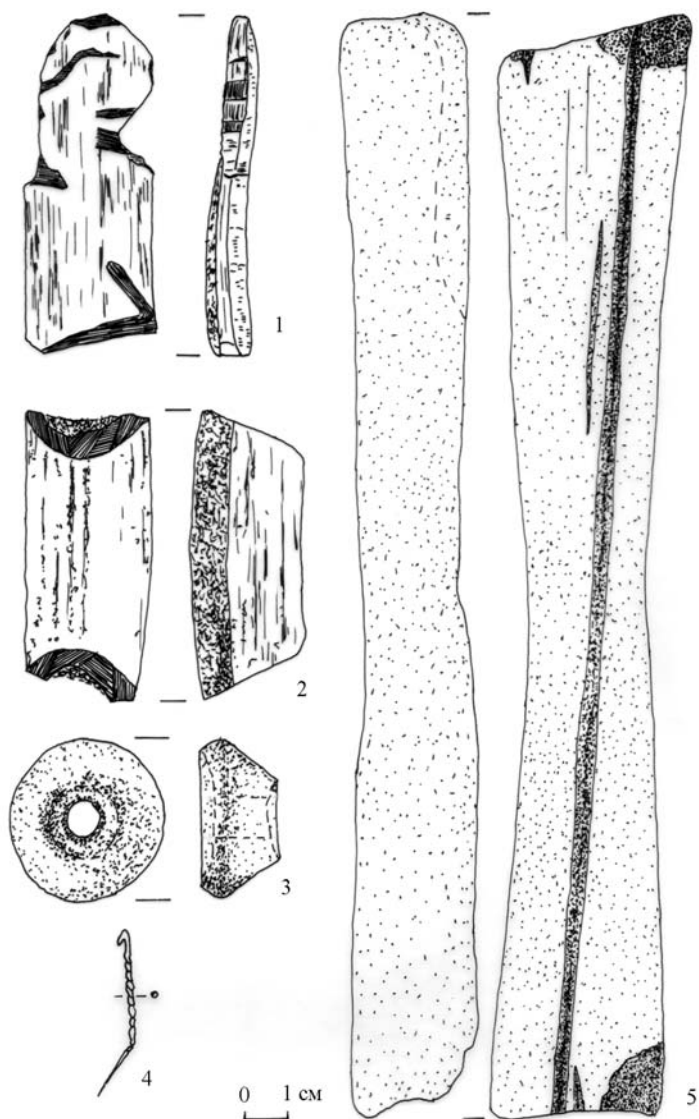

Рис. 6. Знахідки з культурного шару траншеї II та прирізок I і II, споруди I:
 1, 2 – кістки зі слідами обробки; 3 – прясло; 4 – шпилька від фібули;
 5 – точильний брусок.

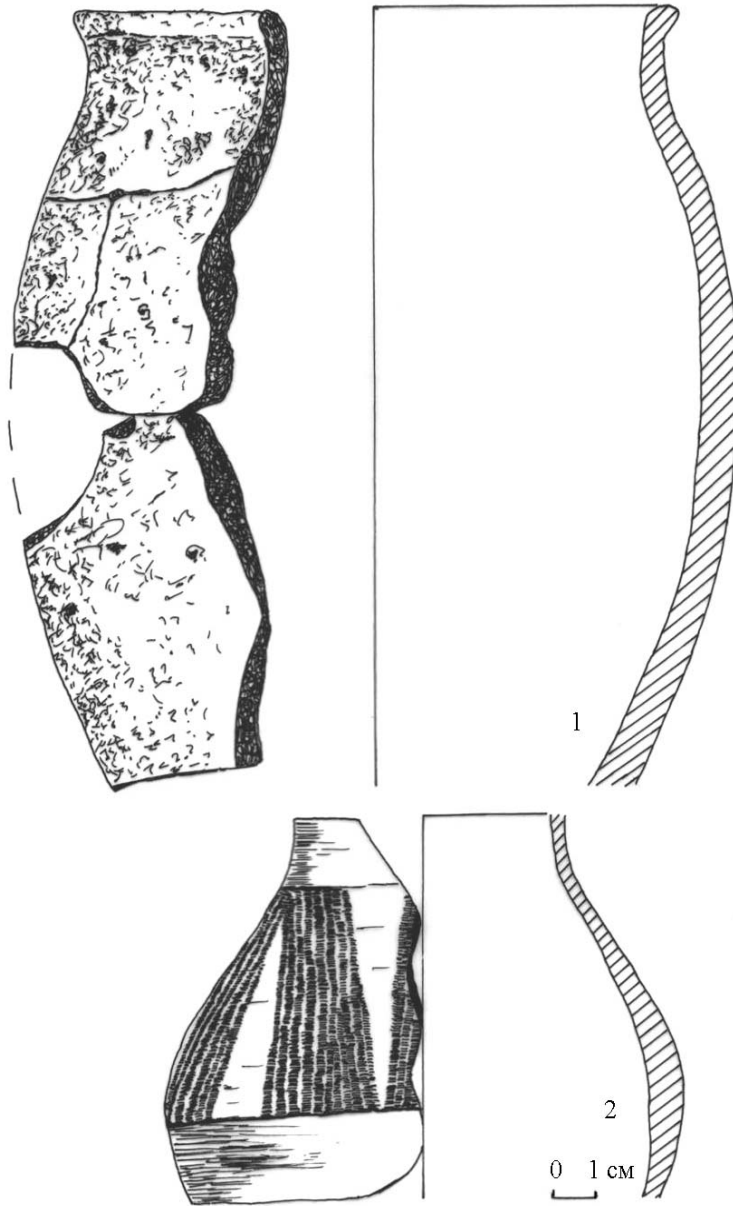

Рис. 7. Фрагменти керамічного посуду з культурного шару прирізки I (1) та споруди I (2).

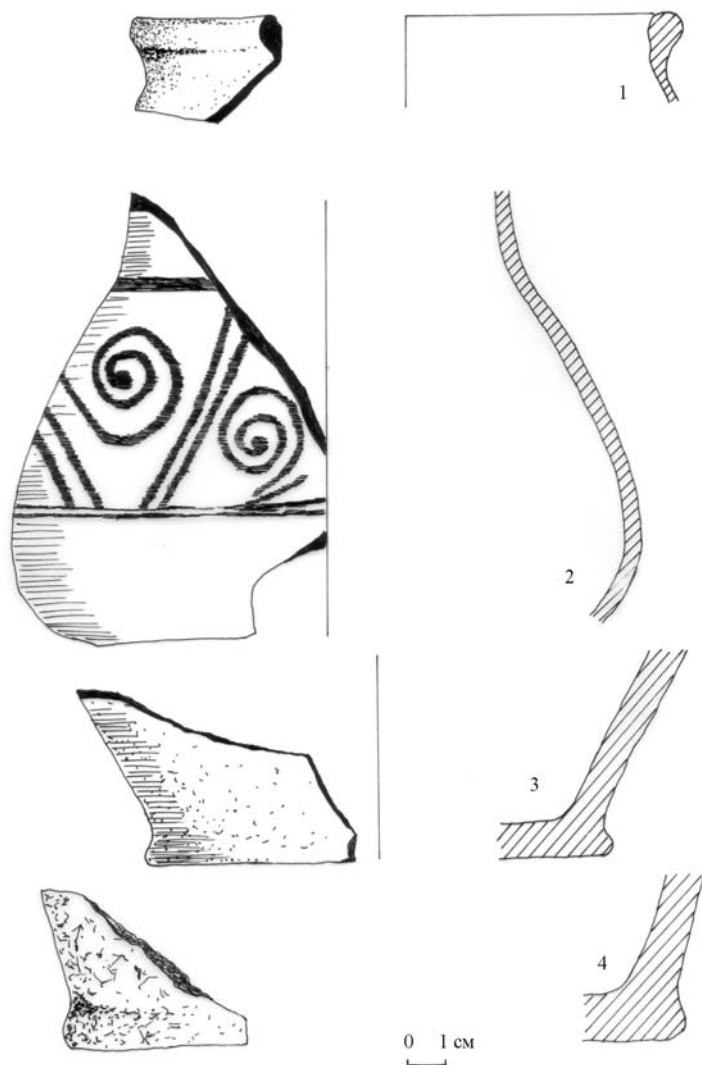

Рис. 8. Фрагменти керамічного посуду з культурного шару прирізки I.

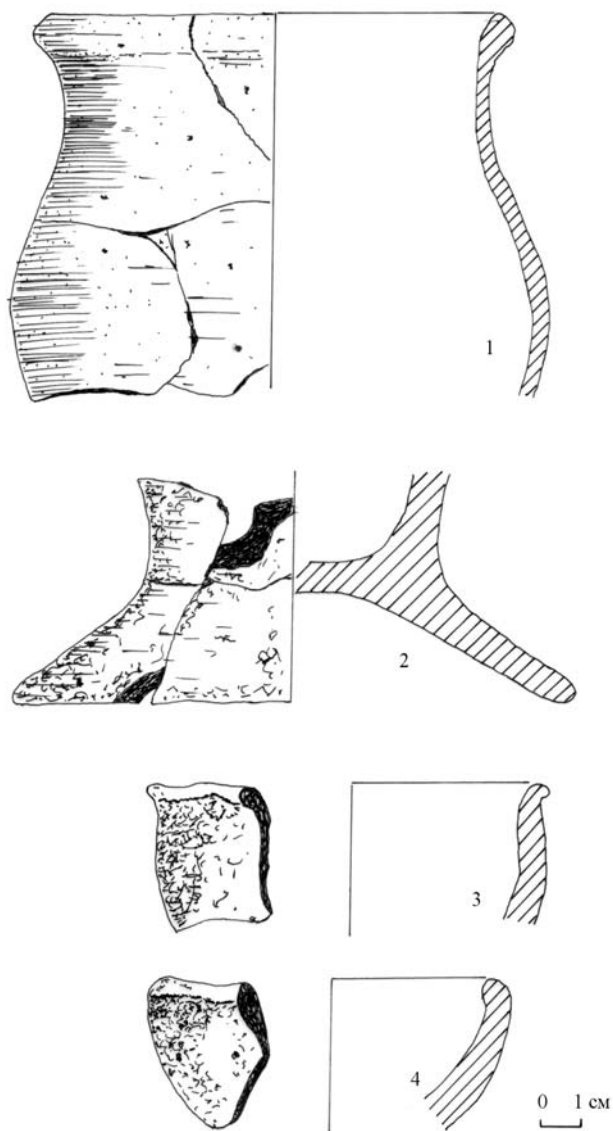

Рис. 9. Фрагменти керамічного посуду з долівки споруди I.

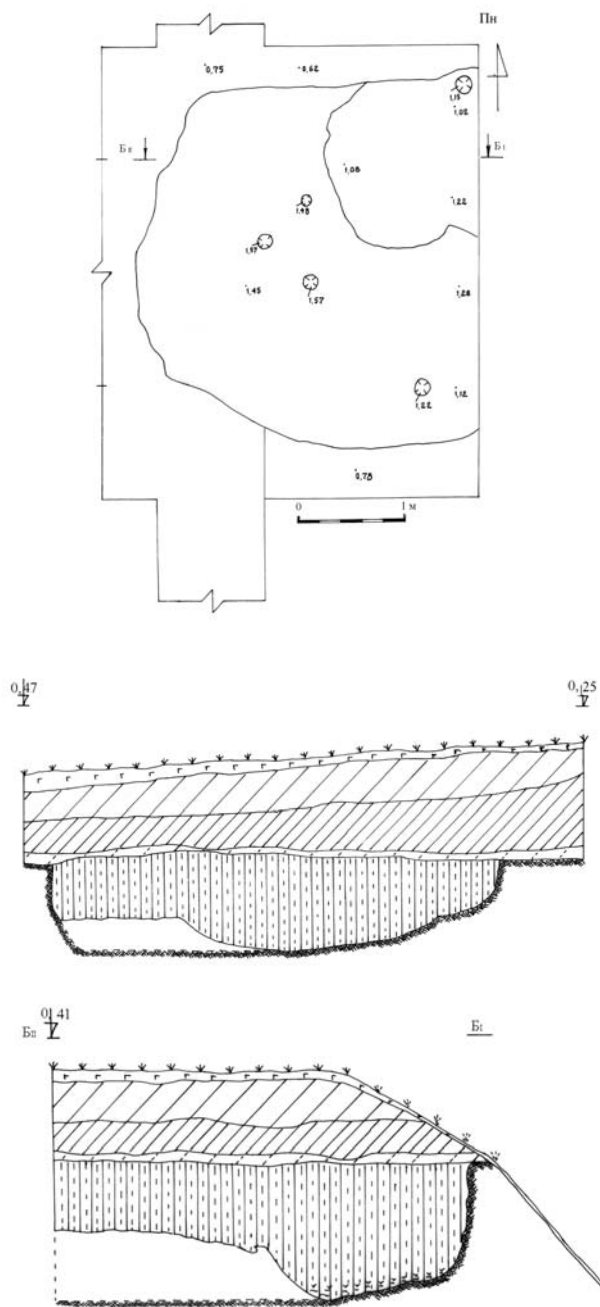

Рис. 10. План та перерізи споруди ІІ (заглибленого житла).
Позначення ті ж, що й на рис. 2.

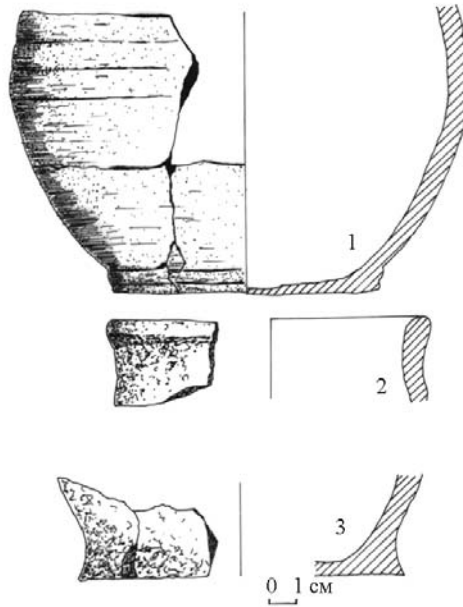

Рис. 11. Фрагменти керамічного посуду з долівки споруди II.

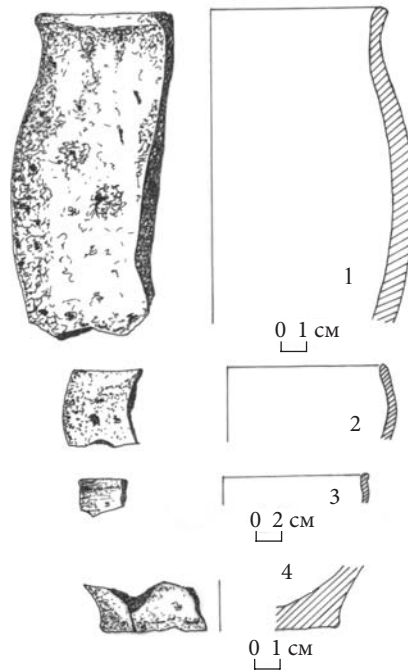

Рис. 12. Фрагменти керамічного посуду з культурного шару траншеї II (1), прирізки I (2–4).

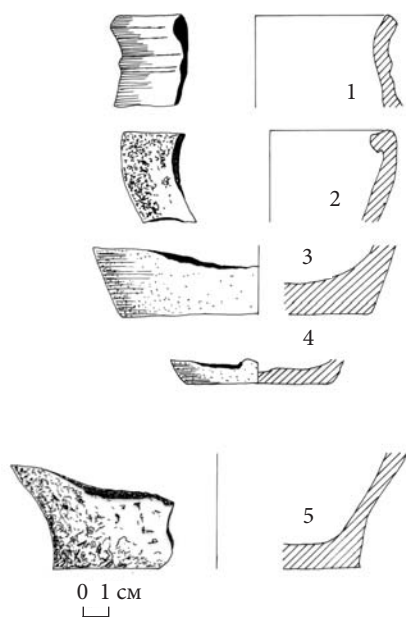

Рис. 13. Фрагменти керамічного посуду із заповнення споруди ІІ.

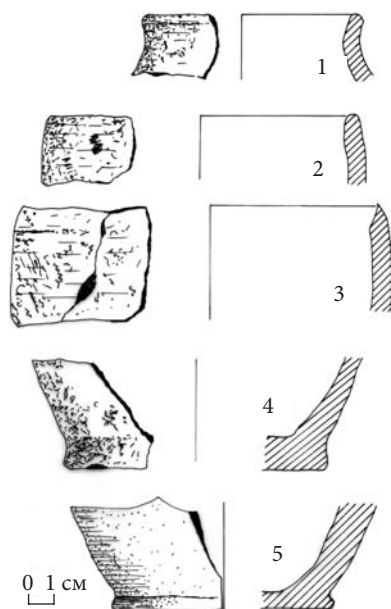

Рис. 14. Фрагменти керамічного посуду з культурного шару прирізки ІІ.

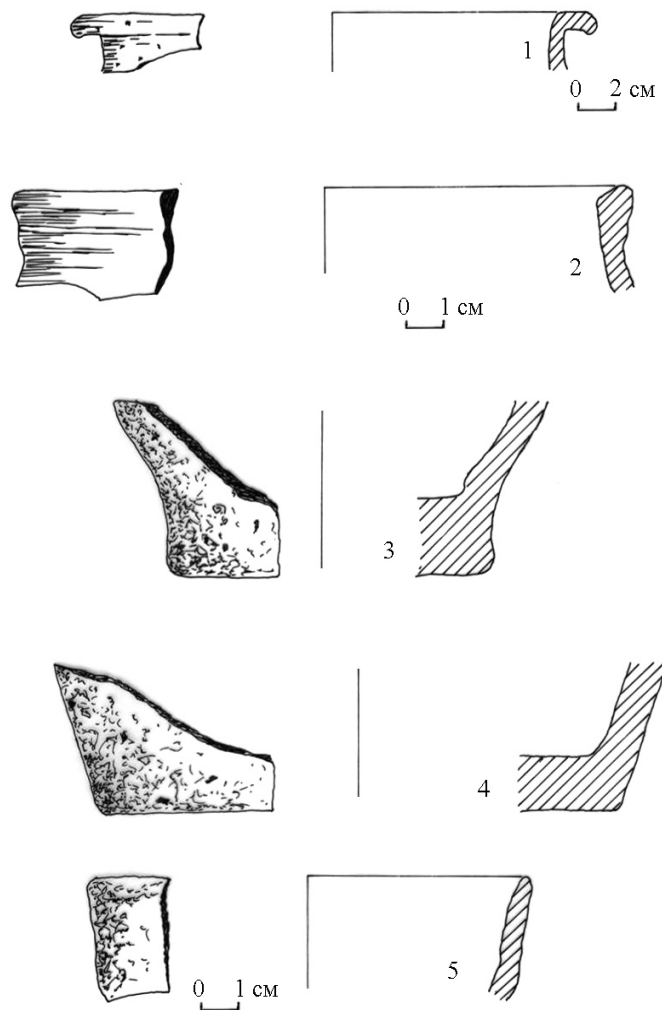

Рис. 15. Фрагменти керамічного посуду із заповнення споруди II.

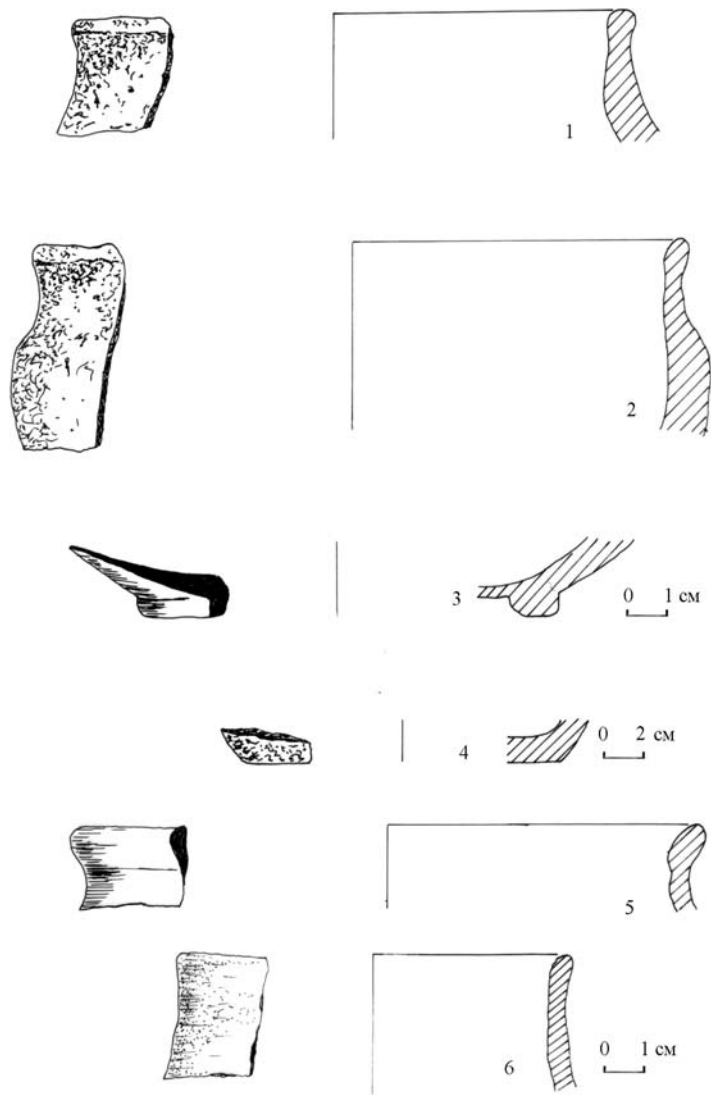

Рис. 16. Фрагменти керамічного посуду з культурного шару траншеї І (1), траншеї ІІ (2–4), прирізки ІІ (5, 6).

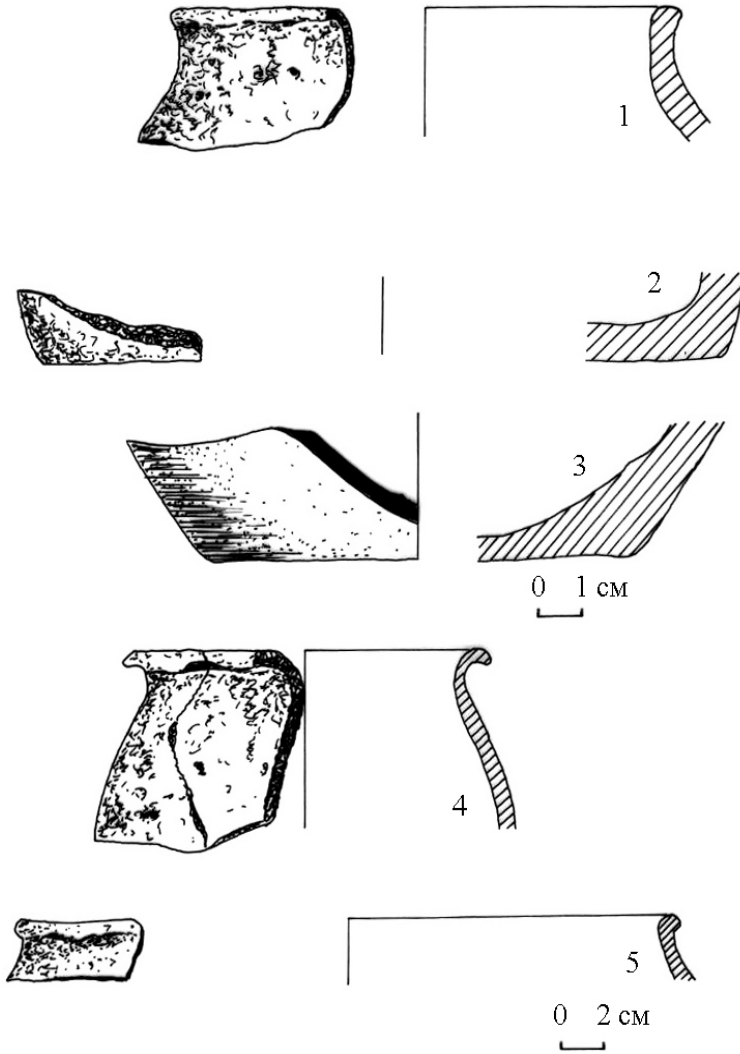

Рис. 17. Фрагменти керамічного посуду із заповнення споруди II.

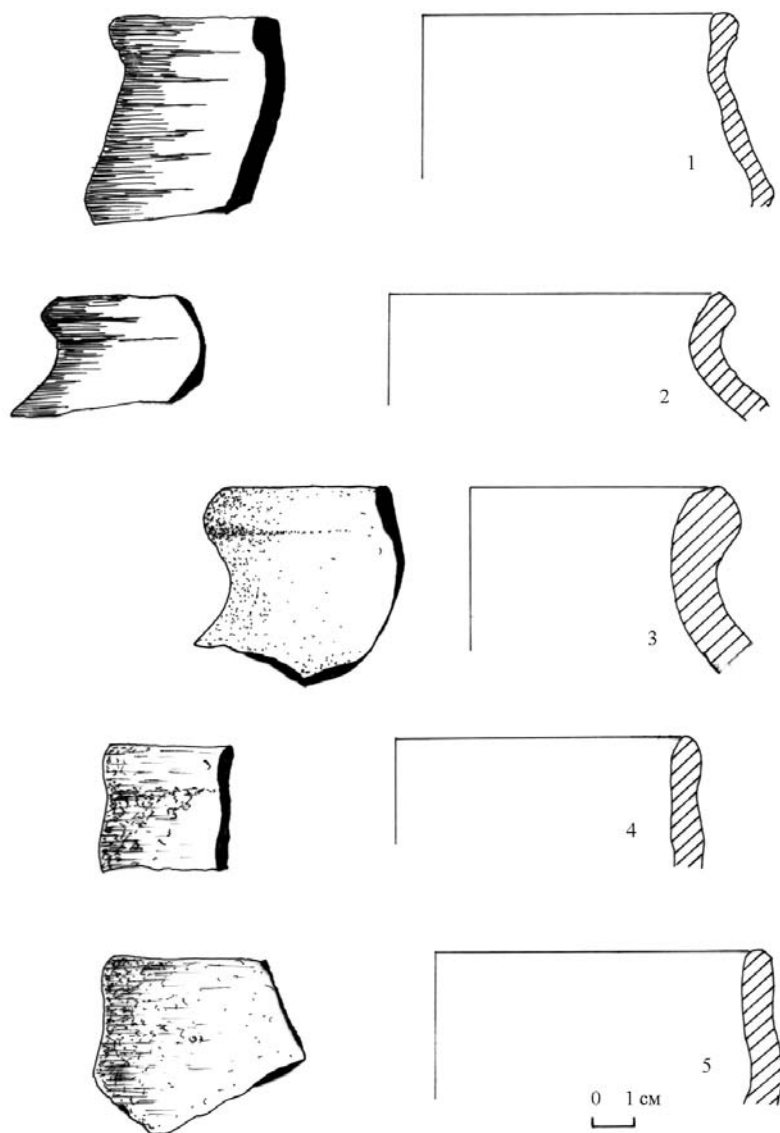

Рис. 18. Фрагменти керамічного посуду з культурного шару прирізки II.

**PROTECTION AND RESCUE WORKS IN THE CHERNYAKHIV-PRAGUE
SETTLEMENT OF RIPNIV-II IN 2003**

Nataliya Stebliy

*Ivan Franko National University of Lviv,
Archaeology Museum*

The article presents the results of rescue research conducted in the settlement of Ripniv-II of Chernykhiv and Prague-Korchak periods. During excavation, the walls of silage trenches dug in the settlement were scrubbed. The nature and width of stratigraphic deposits in artificial man-made (silage) trenches were found out. The remnants of two dug-in abodes (3-7th c. A.D.) as well a number of mobile items of the same period.

Key words: Ripniv-II, Chernyakhiv culture, Prague-Korchak culture, trench, building, pot, plate, round tray, fibula pin, spindle whorl.

Стаття надійшла до редколегії 06.02.2007

Прийнята до друку 10.03.2007